

Anmeldelser

Tranedans

Carl Christian Tofte. 92 sider, talrige tegninger og akvareller, indb. Koustrup & Co. 2011. ISBN: 978-87-91583-34-6. Pris kr. 248 i Naturbutikken.

"Tranens årscyklus er som en stor bølgebevægelse, der fra det tidligste forår spreder sig op gennem Europa. Man får lyst til at følge tranen på rejsen, men omstændighederne har gjort det mere oplagt for mig at lade mig ramme af bølgen dér, hvor jeg har slået mig ned." Det er Carl Christian Toftes egne ord i indledningen til sin bog *Tranedans*.

Tranedans er en bog om traneariet i Pulken nær Kristianstad i Skåne. Her slog CCT sig ned i 2007 ved et fugleområde, hvor Tranerne i stigende antal raster om foråret og til dels også i efteråret. Dertil er der et enkelt ynglepar, så udgangspunktet for en bog om Tranen har været oplagt.

CCT er 44 år og har været kendt som fugletegner og -maler siden sin ungdom. Han gav sig tidligt til kende som yderst bemærkelsesværdig fugletegner, der udtrykte sig legende let og ukrukket. Han kom hurtigt frem med sine billeder i DOF's blad *Fugle* i 1980'erne, og han blev oplagt landets førende fugleillustrator i værker som *Rovfugle i Felten* og *Politikens Store Fuglebog* (se DOFT 100: 45, 2006). CCT er stærkt engageret i Sydamerikas fugle, især i Bolivia, hvor han arbejder med en felthåndbog. Dertil har han udført talrige illustrationsopgaver, bl.a. plancher for Fugleværnsfonden.

Bogen *Tranedans* viser en ny side af CCT's arbejde, idet man ser en frigjorthed og indlevelse, som ganske vist har fandtes i meget af det, man har set fra ham tidligere, men som her er fuldt udfoldet. Bogen favner vidt omkring Tranens årscyklus, men som titlen antyder, er det tranedansen, der er i fokus. Og det er her, CCT udfolder sig og viser sig fra sin stærkeste side i forklaringen af artens anatomi og bevægelse, som netop her er den største udfordring. I bogen spænder det fra stemningsbilleder af dette sceneri til billeder, der beskriver tranedansens detaljer i skematisk form.

I CCT's billeder går tranetrækket over København, Christiansø, Hornborgasjön og Günz i Rügen-Brockområdet i Nordtyskland. Man kommer også kortvarigt til Dehesaen, Tranernes vinterhabitat i Spanien. Men det er primært i den svenske sommer, CCT viser de ynglende Traner i landskabet. Det er landskabsbilleder, der på én gang er faglige og kunstneriske. Det ses i skjallerengen fra Pulken eller i flere svenske ynglehabitater; Tröllasjön, Store Mossa eller Tranemo. Men man kommer også til en dansk tranemose i akvarellen *Tranepar i en hedemose ved Råbjerg Mile*.

Landskabsbillederne fremstår med et godt rum og fin farveholdning i det grønne, som mange har så svært ved at styre. Mange af opslagene med disse tranelandskaber er ledsaget af nogle fine vignetter af typiske hedemoseplanter som mosepost og mosebølle. Dog kan bemærkes, at de frilagte Traner i bogen godt kan stå lidt afskærne og hårde på det kolde hvide papir.

'Tranebogen', som vi roligt kan kalde den, består af en række kapitler, som veksler fra faktuelle afsnit om Tranernes liv til finurlige og krøllede dagbogsoptegninger over tranedagene ved Pulken. Det er en velfungerende vekselvirkning, og sammen med billederne giver det en god balance i det hele. Selvfølgelig er det tegningerne og akvarellerne, der bærer bogen, men det

er gjort behersket og harmonisk. Man fornemmer stærkt, at det er noget, kunstneren selv har set og oplevet. Det er samtidig en opvisning i CCT's udtryk, som spænder vidt, fra det illustrative til det frie. Man glædes over de mange sansninger, der er sammenholdt i denne bog, som er flot sat op og ikke brillierer i overdimensioneret format.

Lars Abrahamson

Fuglene – alle arter i Europa og Middelhavsområdet

Lars Svensson, Killian Mullarney og Dan Zetterström. 444 sider, over 4000 farveillustrationer af mere end 900 fuglearter, indb. Lindhardt og Ringhof 2013. ISBN 978-87-11-39462-5. Pris kr. 399 i Naturbutikken.

Denne bog er et pragtværk. De fleste ornitologer sværger til fieldguiden *Fugle i felten*, som deres bibel – og det er den, der nu er udkommet i dobbelt format. Det har en mageløs virkning at se fugleakvarellerne i stor størrelse. De mange fine detaljer kommer nu helt til deres ret, og det er langt lettere at se forskellene i kendetegn mellem arter, underarter, hanner og hunner, årstidens dragter og fuglens forskellige aldre. De store illustrationer fremtræder meget smukt, og det er en fornøjelse blot at nyde fuglens former og farver, som de er illustreret her.

Hertil kommer, at de større udbredelseskort gør det langt lettere at studere arternes udbredelse, ligesom det er en fordel, at teksten er større og mere læselig. Hvilken luksus, at vi i Danmark har disse to udgaver af *Fugle i felten* – den lille til at have i lommen i felten, den store til at have liggende i bilen eller derhjemme.

I bogen beskrives de over 900 fuglearter, der kan ses i Danmark, det øvrige Europa, Nordafrika og store dele af Mellemøsten. På mere end 4000 illustrationer vises arternes udseende og forskelle til andre arter. Bogen kan stærkt anbefales til både den erfarne ornitolog og nye fugleinteresserede.

Sten Asbirk

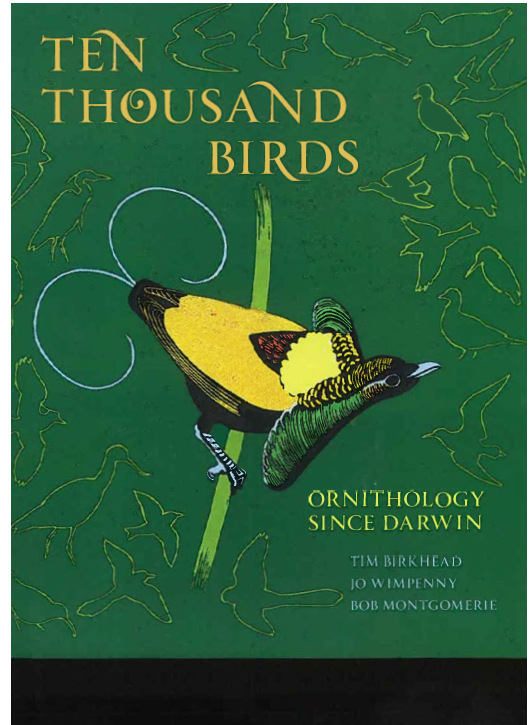
Ten Thousand Birds

Tim Birkhead, Jo Wimpenny & Bob Montgomerie. Ornithology since Darwin. 524 sider, talrige s/h- og farveillustrationer, indb. Princeton University Press 2014. ISBN 978-0-691-15197-7. Pris £ 27 hos www.NHBS.com.

Dette er helt bogstaveligt en vægtig (2 kg) publikation. Den omhandler ornitologi og ornitologer gennem de seneste 150 år. Antallet af videnskabelige publikationer om ornitologi overgår alle øvrige naturhistoriske fagområder. Der publiceres nu over 20000 artikler og bøger årligt om og med relation til fugle. I 1850erne var antallet 0-3. Siden *Arternes Oprindelse* blev udgivet i 1859, anslås det, at der er publiceret henved 400000 videnskabelige ornitologiske arbejder. Bogens tre forfattere definerer ornitologi som "the scientific study of birds" og en ornitolog som "someone who studies birds and writes up their findings for publication in scientific journals", og de advarer læseren: "this book is not a history of bird watching".

Bogen indledes og afsluttes med kapitler om "Yesterday's Birds", dvs. fossile og andre uddøde arter, og "Tomorrow's Birds", et tankevækkende afsnit om trusler mod og håb for fremtidens fuglefauna. Imellem disse to kapitler finder man de 10 øvrige omhandlende bl.a. The Origin and Diversification of Species, Ecological Adaptations for Breeding, Behaviour as Adaptation, The Study of Instinct, Selection in Relation to Sex og Population Studies of Birds. Bogen afsluttes med to appendikser, noter, referencer og index. Appendiks 2 giver, i alfabetisk rækkefølge, navnene på 500 toneangivende forskere fra det 19. århundrede til vore dage, blandt disse fire danskere, to nulevende, Anders Pape Møller (1953-) og Jakob Vinther (1981-) og to afdøde, Hans Christian Mortensen (1856-1921) og Gerhard Heilmann (1859-1946). Heilmann behandles over hele fire sider. Som mange af de øvrige koryfæer på ornitologiens firmament begyndte Heilmann med at læse medicin, men kom på bedre tanker og blev kunstner og illustratør. Bl.a. arbejdede han på Den Kgl. Porcelænsfabrik, inden han helt helligede sig videnskaben med publikationer som *Fuglenes Afstamning* (1916). Den engelske oversættelse kom i 1926 og bliver i *Ten Thousand Birds* vurderet således: "quite probably the most comprehensive, original, and influential treatise on the origin of birds ever written." Heilmann har i øvrigt tegnet DOF's logo gennem godt 100 år, de to viber. H.C. Mortensen, skolelæreren fra Viborg, huskes for indførelsen af ringmærkning som metode til studier af fugletrækket.

Bogens indhold domineres klart af engelske og tyske ornitologer, først og fremmest David Lack, Ernst Mayr og Erwin Stresemann. To ornitologer har modtaget nobelprisen (i medicin og fysiologi!), Nikolaas Tinbergen og Konrad Lorenz. *Ten Thousand Birds* er fyldt med interessante oplysninger om forskernes kampe, ikke mindst de indbyrdes. Bogen er meget velskrevet, og selvom indholdet ofte er ret tung videnskabsdokumentation, har jeg slugt den, følt mig belært og underholdt. De enkelte kapitler er tilsat faktabokse, hvor forskere, bl.a. Peter Grant, Ian Newton og Nigel Collar i miniselvbiografier beretter om baggrund, liv og resultater. Hvert kapitel rummer desuden en tidslinje, hvor de mest banebrydende forskningsresultater siden 1860 er linet op. Kapitlerne afrundes med en "coda", hvor bogens tre forfattere giver deres bud på, hvor langt vi er nået inden for det omhandlede emne, og hvad fremtiden kan bringe. Bogens overvejende seriøse og koncentrationskrævende stil kombineres med herlige eller gruopvækkende beretninger om fusk, intriger, nederlag og triumfer. Læs om Richard Meinertzhagen (1878-1967): spion, soldat, storvildtjæger, tyv, sandsynligvis morder og med sikkerhed videnskabsvindler i særklasse; om Walter Rothschild, der skabte verdens største naturhistoriske

samling, en af verdens rigeste mænd indtil familiens forretningsemperie gik fallit; og om Konrad Lorenz, der af Desmond Morris beskrives som "en krydsning mellem en viktoriansk gud, en dirigent og en grønlandsk slædehund". Østrigeren Lorenz var uddannet læge, medlem af nazistpartiet og gjorde tjeneste på østfronten, hvor han blev krigsfange og tilbragte fire år i sovjetisk fangelejr.

Hvem bør læse bogen? Alle med interesse for forskning, forskere, fugle og videnskabshistorie. Et vist kendskab til videnskabelig tankegang og formidling er ingen hindring. *Ten Thousand Birds* er en guldgrube af velskrevet, videnskabelig funderet, indføring i "ornitologien efter Darwin".

Hans Harrestrup Andersen

The North American Bird Guide

David Allen Sibley. 599 sider, tavler med 6600 farveillustrationer, mere end 600 udbredelseskort i farver, flexible. Bloomsbury Publishers/Christopher Helm, 2014. ISBN 9781472909275. Pris £ 21,99 (NHBS).

En gang imellem udkommer der en bog, der bare har det hele, og som i løbet af ingen tid bliver en absolut klassiker. En sådan bog var David Sibleys fugleguide til Nordamerika, da den udkom i 2000. Den var med til at sætte nye standarder for, hvordan fuglebøger skulle se ud og for, hvordan vi måler kvalitet. Den solgte i over halvanden million eksemplarer og blev brugt af alle, amatører som professionelle.

Nu leverer Sibley igen varen i form af en opdateret udgave med næsten 7000 digitalt redigerede illustrationer, hvoraf mere end 600 er helt nye. Bogen omhandler 923 arter registreret i

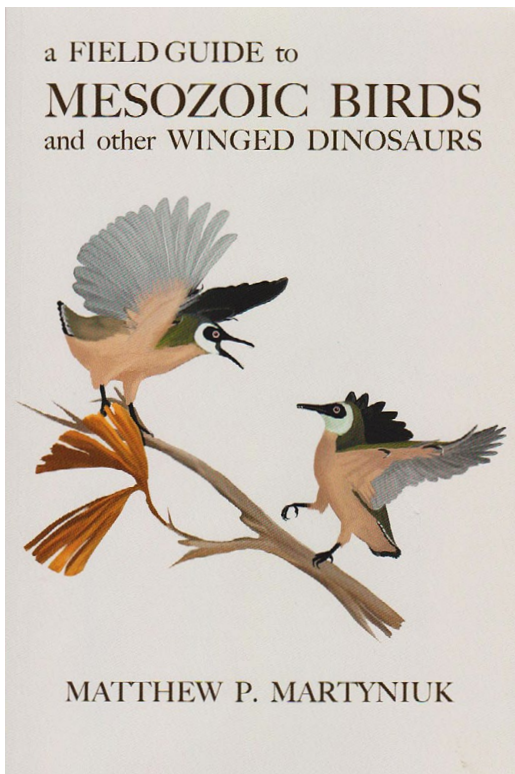
USA og Canada, ekskl. Hawaii og Bermuda. I forhold til den oprindelige udgave er der inkluderet 115 nye arter. Dette betyder naturligvis ikke, at der er opdaget 115 nye arter i Nordamerika, men vidner nok snarere om et vedvarende kæmpe arbejde med at studere og beskrive fugle. Sibleys unikke talent som fugleillustrator, udviklet siden 7 års-alderen, er næsten ikke til at fatte.

David Sibley skriver i sit forord, at der ikke var et reelt behov for en ny udgave og for at foretage ændringer. Når det alligevel endte med en 2.-udgave, er det på grund af Sibleys egne ambitioner om brugervenlighed, og hvordan allerede 1.-udgaven burde have set ud. Sibleys forventninger er først nu indfriet med nye kort og redigering af teksterne samt ikke mindst nye illustrationer af fugle, der tidligere var illustreret ukorrekt. Og allerede nu arbejder forfatteren på 3.-udgaven.

Men der er altid en bagside; bogen indeholder en ufattelig stor mængde info, og fordelt på 600 sider er den efterhånden på grænsen for, hvad man kan kalde en felthåndbog. Der er nærmere tale om et opslagsværk, og man er efterladt med ønsket om, at Sibley udgav en lettere udgave med færre data til netop feltbrug.

Den oprindelige udgave fra 2000 var som tidligere angivet et kvantespring indenfor fuglehåndbøger, og denne udgave vil ligeledes gøre et stort indtryk på fuglekiggere. Jeres anmelder er ikke i tvivl om, at David Sibley med dette mesterværk med tiden vil indtage en plads blandt amerikansk ornitologis største. Magnoliesangeren (der pryder forsiden) og jeg kommer med sikkerhed til at danne makkerpar, når jeg til september skal omkring New Brunswick i Canada.

Jakob Walløe Hansen

A Field Guide to Mesozoic Birds and other Winged Dinosaurs

Matthew P. Martyniuk. 196 sider, 62 siders illustrationer, 150 arter illustreret, 14 diagrammer, hft. Pan Aves 2012. ISBN 978-0-988596-50-4. Pris USD 30.42.

Ikke fordi jeg er specielt interesseret i palæontologi, men da jeg på bogreolen havde Dougal Dixon's *Fremtidens Dyreliv* stående, blev jeg nysgerrig efter at se, hvad der gemte sig bag titlen *A Field Guide to Mesozoic Birds and other Winged Dinosaurs* og bestilte bogen fra England. Det var en positiv overraskelse.

Titlen holder, hvad den lover: En helt traditionel felthåndbog med arter fra for 160 mio. år siden og op til de første 'moderne' fugle fra omkring 70 mio. år siden. Hver art har en farveillustration med pile, der viser arts karakteristika, og i mange tilfælde også flugtsilhuet eller særlig adfærd, samt en rude med størrelsesforhold til mennesket. På modsatte side i opslaget angives det engelske og videnskabelige artsnavn, tidsperiode, levested (fossilsted), habitat, artsbeskrivelse og biologi.

Man spørger sig selv, hvordan det kan lade sig gøre at genskabe fortidsfugle med fjerdragt og farver ud fra fossiler, men bogen giver faktisk et overbevisende bud på de teknikker, som forskningen nu er i besiddelse af. Desuden synes forfatter og illustratør at være en perfektionistisk nørd, der lige siden sin barndom har været besat af fortidsdyr, og bogens referenceliste vidner om en baggrundsviden på højt plan.

Hvad der gør bogen særlig interessant, er de meget oplysende indledningskapitler om fuglenes oprindelse og evolution, om udviklingen af fjer, næb og farver, flugt og diversitet, samt processen med at rekonstruere jura- og kridttidens fugleliv. Det er en håndbog, der sætter feltornitologens fugleglæde i et tankevækkende perspektiv, og for den særligt interesserede er bogen lige til at tage med på museer og udstillinger, hvor fuglefossiler findes.

Niels Peter Andreasen

A Photographic Guide to the Birds of Indonesia

Morten Strange. 544 sider, farvefotos, tekst og udbredelseskort, hft. Tuttle Publishing, Singapore 2012. ISBN 978-0-8048-4200-6. Pris kr. 345 i Naturbutikken.

Med ca. 15000 øer er Indonesien verdens største ørige. Det strækker sig 5000 km fra vest til øst og inkluderer Java, Bali, Nusa Tenggara (bl.a. Komodo og Flores), Sumatra, Kalimantan, Sulawesi, Molukkerne og Vest-Ny Guinea (Irian Jaya). Kun overgået af Brasilien og Peru har landet en af verdens højeste forekomster af endemiske arter (380) og tredjeflest globalt truede arter (122). Morten Strange er kemiingeniør, arbejder i Sydøstasien og har 35 års erfaring med fuglene i området. 1. udgave af bogen udkom i 2001, nu foreligger den betydeligt reviderede 2. udgave omfattende 912 af landets ca. 1600 arter, hvoraf 213 af de endemiske.

"The best photographic guide to birds that has ever been produced" står der i indledningen. Objektiviteten i dette postulat kan diskuteres, idet citatet stammer fra forfatteren selv. De fleste fotos er således af Morten Strange, men mange andre fotografer er bidragydere, ikke mindst når det gælder de sjældneste arter. Bogen indledes med en habitatinddeling i kystnære og udnyttede områder samt lavlands- og bjergskov, desuden fire koder for hyppighed og fire for omfanget af trusler mod hver enkelt art. De 912 arter præsenteres med et farvefoto, næsten alle fotos er nye i forhold til 1.-udgaven, en kortfattet

artsbeskrivelse samt stemmer, habitater, opførsel og udbredelseskort. Bogen afsluttes med en tjekliste, en ordbog, en bibliografi og et indeks.

Indonesien er næppe et land, der er hyppigt besøgt af danske fuglekiggere. Det kan denne bog måske rette op på, selv om der allerede findes ganske mange guides til regionen. Fuglefaunaen er en herlig blanding af østpalearktiske trækgæster og arter fra den orientalske og den australasiatiske region. Bogen præsenterer bl.a. ni trogoner, 12 pittaer, 14 næsehornsfugle og 37 (!) isfugle.

Om man er til fotos eller tegninger, er en smagssag. Begge metoder har fordele og ulemper. Et problem er, at bogen ikke omhandler de øvrige 700 indonesiske arter, så vil man være fuldt dækket under en rejse til flere af øgrupperne, må man medbringe adskillige felthåndbøger. En af disse bør ubetinget være denne fortræffelige bog.

Hans Harrestrup Andersen

Living landscapes for nature and people

Caroline Pridham and Nick Langley. 72 sider, talrige fotos og to globale oversigtskort, indb. BirdLife International 2013. ISBN 978-0-946888-92-4.

Med denne bog markeres det, at Aage V. Jensens Charity Foundation (AVJCF) og BirdLife International har samarbejdet om fugle- og naturbevarelse i 10 år. Og der er sandelig noget at fejre. Lige siden 2004, hvor DOF skabte kontakt mellem AVJCF og BirdLife International i forbindelse med BirdLifes verdenskongres i Durban, Sydafrika, er der skabt mange og bemærkelsesværdige resultater over hele verden. Igennem sit samarbejde med BirdLife har AVJCF støttet naturbevaringsprojekter i 46 lande, primært i Mellem- og Sydamerika, Afrika, Sydøstasien og Stillehavsøerne. AVJCF har også hjulpet naturbeskyttelsesarbejdet globalt bl.a. ved at få identificeret over 3000 marine områder af stor betydning for havfugle og den marine biodiversitet. Et globalt oversigtskort viser resultatet af det imponerende arbejde.

Bogen indeholder en lang række flotte opslag med fotos af de forskellige kontinenters landskaber og deres fugle og mennesker. Den ledsagende tekst beskriver kort og illustrativt områdernes betydning for lokalbefolkningen og for fuglene og naturen i det hele taget – samt om det konkrete partnerskabsprojekt, som BirdLife og AVJCF gennemfører i området. Her kan man fx læse om etablering af to nye beskyttede områder i Madagascars største vådområder og om indgåelse af aftaler om bæredygtig forvaltning mellem lokale organisationer og regeringen. Andre projekter omfatter Lake Natron med sine millioner af flamingoer, Victoriasøen, São Tomé med sine endemiske fuglearter, Seychellerne mm. – i alt projekter i 18 afrikanske lande. I Sydamerika kan nævnes projekter i Andesbjergene, på pampassen, i Amazonas regnskove og i Caribien. Og i Stillehavet kan man læse om projekter på Fiji-øerne.

De mange eksempler viser de mange forskellige måder, man kan bidrage til at beskytte naturen fx ved opkøb af arealer, etablering af beskyttede områder, artsbeskyttelse, bæredygtig udnyttelse i samarbejde med lokalbefolkningen, lovgivningsarbejde, oplysning og uddannelse, involvering af børn og unge, vidensindsamling og dokumentation mm. Det er en inspirerende redskabskasse for dem, der arbejder med naturbeskyttelse eller overvejer at engagere sig i dette arbejde.

Jeg er helt beskæmmet over, at jeg ikke har kendt til omfanget af denne indsats for at hjælpe med beskyttelsen af nogle

af verdens mest truede arter, naturområder og sårbare landskaber. Og der må være mange andre, der heller ikke kender til denne prisværdige indsats. Aage V. Jensens Naturfond er kendt af de fleste naturvenner for sin store indsats for naturen i Danmark med bl.a. opkøb og genopretning af vigtige naturområder som Filsø, Lille Vildmose og Vejlerne, men de færreste er nok klar over, at AVJCF er den største sponsor på verdensplan for BirdLife International.

Bogen er en guldgrube for de naturbeskyttende myndigheder både nationalt og lokalt, når der forhåbentlig snart igen bliver politisk vilje til at øge indsatsen for at bevare naturen. Også de grønne organisationer – både internationalt, nationalt og lokalt – vil kunne hente inspiration til deres arbejde i bogen, og ikke mindst den engagerede naturforkæmper vil kunne glæde sig over bogen.

Sten Asbirk

Här tittar vi på fåglar

Magnus Ullman. Sveriges bästa fågellokaler, 232 sider, farvefotos og -kort, hft. Hirschfeld media, Malmö, 2014. ISBN 978-91-980047-2-4. Pris kr. 298 i Naturbutikken.

I samarbejde med 57 andre fuglekikkere har Magnus Ullman udarbejdet en bog om 50 svenske fugleområder, som varierer i størrelse fra fem til over 200 km². Hver af disse er underinddelt i op til 12 lokaliteter, således at der i alt omtales 341 lokaliteter, de fleste på ret få linjer. Til sammenligning medtager Leif Schack-Nielsen 187 danske lokaliteter i bogen *Fuglelokaliteter i Danmark*. I Ullmans bog beskrives, efter en kort generel indledning, fuglenes optræden i løbet af året samt områdets lokaliteter, for Falsterbo bl.a. Nabben, Flommen og Ljungen. Omtalen ledsages af fotos af fugle og natur og fremragende kort med GPS-koordinater og 58 kortsymboler, der kan aflæses på bogens omslag, samt en vejledning i at nå frem til lokaliteten.

Behandlingen af fuglene på lokaliteterne i vort store naboland bærer præg af betydelig insiderviden, hvilket ikke kan undre med de mange leverandørers lokalerfaringer. Områderne får således symboler for bl.a. forekomst af observationstårne, handikaptilgængelighed, spisesteder og lejrpladser samt en QR-kode til I-Phone-scanning. Her kan man modtage de nyeste iagttagelser i området stammende fra indrapporteringer til Svalan, en svensk Bird Alarm. Bogen har også en kalender, der angiver de bedste måneder for besøg. Det er ikke uventet oftest i træktiderne forår og efterår. Ifølge denne tabel er juli, bortset fra Lapland, ikke særlig velegnet til fugleture i Sverige. Af Sveriges 23 len behandles de 21. Hvorfor Hälsingland og Ångermanland er udelukket, aner jeg ikke.

Hvem skal anskaffe bogen? Hvis man vil besøge Skåne eller Øland har man langt mere udbytte af de langt grundigere *Skånsk Skåldarguide* på små 500 sider og *Fågellokaler på Öland* (180 sider). Klaus Malling Olsens *Fugleture i Østdanmark og Sydsvrige* (Skåne, Halland, Blekinge og Øland) anvender 100 sider på de fire svenske områder. Men bevæger man sig nordligere, er Ullmans bog værd at medbringe. Især kortene med GPS-koordinater samt QR-koderne er værdifulde.

Hans Harrestrup Andersen

Alexander Wilson

Edward H. Burtt Jr. & William E. Davies. *The Scot Who Founded American Ornithology*, 464 sider, 146 farveillustrationer, 6 tavler, indb. Belknap Harvard, 2013. ISBN 9780674072558. Pris £ 25.

Det lå ikke i kortene, at Alexander Wilson (1766-1813) skulle blive en af amerikansk ornitologis helt store personligheder. Født og opvokset i Skotland i en tid, hvor man i hans stand enten blev præst eller jurist, var Wilsons drømme mere fyldt med poesi, og ønsket var at skrive lyrik på lige fod med store personligheder som Robert Burns. Skæbnen ville dog, at den unge Wilson emigrerede til Den Nye Verden. I Amerika viste verden og især vildmarken sig at være mere vild og mindre udforsket end hjemme i Storbritannien.

I Nordamerika var der stort set frit spil til at gå på opdagelse, og Wilson (gen) fandt hurtigt sin interesse for naturen, hvis æstetik og skønhed han havde beskrevet gennem lyrikken. Wilson bosatte sig i Philadelphia-området, hvor han mødte botanikeren William Bartram (selv en af de helt store foregangsmænd indenfor amerikansk naturhistorie med 'Bartramskliren' opkaldt efter sig), der hurtigt anerkendte Wilsons naturhistoriske talenter. Bartram ansprogede Wilson til at fortsætte i kunsten og naturhistoriens retning og blev på den måde Wilsons lærer og mentor.

Wilsons arbejde i felten blev mere og mere omfattende, og hen over en lang årrække tilbagelagde han næsten 19000 km til fods, på hesteryg, i båd, tog og skib. Undervejs skabte han sig et enormt netværk af observatører, der samtidig bidrog til udbredelsen af ornitologien. Det var således i felten, at Wilson for alvor fik forfinet de evner, der skulle blive afgørende for hans videre virke. Uden moderne værktøjer til rådighed foretog han feltobservationer, skrev hundreder af noter og beretninger,

opdagede flere nye arter (bl.a. Wilson's Warbler; på dansk Sortkronet Sanger) og beskrev og skitserede adfærd og økologi for hver af sine observationer. Han gengav dem i stillinger og positioner, som muliggjorde en nemmere identifikation, hvilket skabte præcedens for moderne felthåndbøger.

Wilsons konsekvente og intuitive fremgangsmåde brød med mange års praksis med at beskrive dyr og planter ud fra præparater i sprit, og bortset fra Mark Catesby, forfatter til den første naturhistoriske udgivelse i Nordamerika, var der ikke tidligere nogen, der havde praktiseret denne form for ornitologi. Han var på den måde en stor inspiration for John James Audubon, Spencer Fullerton Baird (med Bairdsrylen opkaldt efter sig) og mange andre naturhistorikere, der fulgte i hans fodspor. Inspiration er også i eftertiden kommet til udtryk i form af en række fugle, som er opkaldt efter Wilson, bl.a. Wilson's Storm Petrel (Wilson's Stormsvale), Wilson's Snipe (Amerikansk Bekkasin) og Wilson's Phalarope (Amerikansk Svømmesneppe).

Undervejs på sin færd rundt i Amerika indsamlede han også abonnenter til sin ni bind store encyklopædi *American Ornithology*. Han døde dog, inden han var færdig med det 9. bind, som posthumt blev udgivet af George Ord, der i en årrække havde fungeret som hans velgører og ven. Værket står den dag i dag som et af de mest afgørende bidrag til amerikansk ornitologi, og det etablerede en klar praksis, der understregede vigtigheden af observationer af levende fugle.

For første gang nogensinde er der nu udgivet et værk, der samlet fremstiller alle de af Wilsons illustrationer, der ikke kom med i det 9. bind. Edward Burtt og William Davis har i deres flotte og tekstrige værk formået at præsentere Wilsons unikke og noget undervurderede egenskaber som illustratør og ornitolog. Forfatterne Burtt og Davis trækker på deres ressourcer som eksperter indenfor videnskab og kunst og viser på den måde, hvordan Alexander Wilson trodsede gamle konventioner og traditioner indenfor biologiske illustrationer ved at stræbe efter realistiske gengivelser.

Bogen er et interessant værk om en person, der, til trods for ikke at være helt så berømt som andre og efterfølgende illustratorer, som fx J.J. Audubon, John Gould og Edward Lear, havde en enorm indflydelse på ornitologiens udbredelse og udvikling i det 18. og 19. århundrede, og som var med til at skabe grundlaget for, hvordan vi i dag dyrker ornitologi. Ud over et par indledende kapitler om hans liv og levned omfatter bogen et meget langt kapitel med beskrivelse af de mange illustrationer. Det er omfattende og spændende læsning, og man skylder sig selv at læse disse sider om de mange flotte fugle, omend det kan virke overvældende med den megen information.

Mange drager den konklusion, at J.J. Audubon grundlagde amerikansk ornitologi, men det er i den sammenhæng vigtigt at holde sig for øje, at Audubon var kunstner med lyst til at illustrere fugle, hvorimod Wilson var ornitolog, der illustrerede fugle for videnskabens skyld. Dog bør det stå klart for enhver efter at have læst bogen, at det ikke er nogen underdrivelse at postulere, at det var Alexander Wilson, der grundlagde amerikansk ornitologi. Alexander Wilsons fremsyn og lyriske beskrivelse af den amerikanske vildmark fungerede som inspiration for mange kunstners romantiske fremstillinger af naturen og måske er netop Wilsons store arv, at der i alle os naturlige fuglekiggere er gemt en lille smule af hans visioner.

I anledning af 200-året for hans død er dette smukt illustrerede værk en passende hyldelse til Alexander Wilson og hans omfattende bidrag indenfor ornitologi, økologi og dyreadfærdsstudier.

Jakob Walløe Hansen

Burridge's Multilingual Dictionary of Birds of the World

John T. Burridge. Bind VI+VII, 280 sider uden illustrationer, indb. Cambridge Scholars Publishing, 2008, ISBN (10): 1-84718-869-9, ISBN (13): 9781847188694. Pris ikke oplyst.

Denne bog er ikke let at anmelde. For i virkeligheden burde der være tale om et digitalt produkt og ikke et papirprodukt. Bogen er opstået som et ønske om at have et navnekatalog, der kan anvendes, når man er på tur i et fremmed land og har behov for at tale med lokale og anvende deres navne på fugle. Forfatteren har derfor, under forberedelserne til en fugletur i det fremmede, udfærdiget en liste over landets fugle. Det er der foreløbigt udgivet 23 bind af, og det endelige mål er 50.

Efter en kort introduktion i det dansk/færøsk/grønlandske bind (13 linjer!) går man direkte over til fuglelisterne. Disse er delt op de to traditionelle afdelinger: Non-passerines (102 sider) og passerines (142 sider). Samme mønster findes i det færøske afsnit med hhv. otte og seks sider. Som et appendiks er der tre sider med grønlandske navne. Hver fugleart er tildelt en linje med et referencenummer og et fugle navn, her på dansk (færøsk eller grønlandsk). Og det er det!

I introduktionen nævnes også, at hvis man vil have yderligere oplysninger om bogens opbygning, skal man læse introduktionen til Bind I med de latinske navne. Det bind har jeg ikke haft adgang til.

Det særegne i dansk (æ, ø og å) er forfatteren sluppet pænt fra, men enkelte steder er det glippet. For undertegnede har det været lærerigt at se navnene stå alene. Hvor mangler der da mange bindestreger – også i Navnegruppens navne!

I introduktionen nævnes det, at den danske liste er hentet fra hhv. <http://avibase.bsc-eoc.org> og fra DOF. Hvilken liste fra DOF må stå hen i det ussive. Navnegruppens har det ikke været. Der er mange uoverensstemmelser både i taksonomi, men især selvfølgelig i valget af navne, sammenlignet med Navnegruppens valg. Vi kan jo hver især have vores egen mening om, hvad en fugl skal hedde, men uheldigt er det, at der nu er kommet et produkt på markedet, som kan skabe yderligere forvirring i udbuddet af navne.

Det store minus ved bogen er, at man ikke har anden reference end en talrække. Hverken et videnskabeligt eller engelsk navn. Man er tvunget til at have yderligere mindst én bog for at vide, hvilken art man har givet et dansk navn. Hvis man i stedet havde lavet listerne i et Excel-ark eller på en database, havde man kun haft behov for ét produkt. Med de nuværende tekniske hjælpemidler er det nemt at trække 2-3 rækker ud og indlæse dem på en tablet eller smartphone.

Bogen vil kunne anvendes af dem, der interesserer sig for navngivning. Bogens oprindelige sigte – at lave fuglelister fra forskellige lande eller områder – kan meget nemmere lade sig gøre på fx føromtalt Avibase.

Svend Rønness

Fugle – magiske øjeblikke

Markus Varesvuo. 160 sider, farvefotos med tekster, indb. Lindhardt og Ringhof 2012. ISBN 978-87-11-39155-6. Pris i Naturbutikken kr. 199,95.

Endnu en bog til kaffebordet med fabelagtige fuglefotos. Fotografen fotograferer uden tvivl i RAW format og bruger herefter mange timer på redigering i et avanceret fotobehandlingsprogram. Hvor mange fotos han i alt har skudt til bogen med sit Canon EOS kamera er ikke anført, men det må dreje sig om tusindvis. Kunne du og jeg opnå samme resultat med tilsvarende fotoudstyr og IT-back up? Næppe! Dertil kræves også talent, erfaring, tålmodighed, ubegrænset tid og betydelig viden om fuglenes opførsel og reaktioner.

Varesvuos fotos er, næsten alle, rene kunstværker. Han er en Rembrandt på fuglefotoområdet. Nu skal anmelderen helst komme med nogle kritikpunkter der demonstrerer hans indsigt og omtanke. Jeg har følgende: Mange fotos viser fuglene close up uden baggrund, det vil sige uden biotop. Den har fotoshoppen fjernet. Tilbage står fuglen uden egentlig sammenhæng. Fotografen har en forkærlighed for lange eksponeringstider, hvor man ser vanddråber knivskarpe omkring motivet. Lidt trættende i længden. Også beskæringen forekommer mig for hård. Bogens største svaghed er de kortfattede, ret intetsigende og ofte banale ledsagetekster såsom "Naturens lov om de bedst egnedes overlevelse afgør hakkeordenen." Darwin må vende sig i sin grav. Vi har at gøre med en fotobog, det er på den baggrund, den skal bedømmes, og her er den aldeles enestående. To fotos af en mobbende Stormmåge ridende på ryggen af en flyvende Havørn tager prisen. Jeg har ikke set bedre fotos nogen sinde.

Bogen er en gave til æstetikeren. En omtrent fejlfri udstilling af fugle i deres virke: kurtisering, parring, fødesøgning og indbyrdes konkurrence. De gør det, de er bedst til. Det samme har fotografen formået.

Hans Harrestrup Andersen